

TILAK MAHARASHTRAVIDYAPEETH, PUNE

M.A. YOGA

EXAMINATION : NOVEMBER/ DECEMBER -2025

THIRD SEMESTER

Sub. : Fundamental of Diseases in Ayurveda (MA24N -301TH)

Date: 25/11/2025

Total marks: 60

Time: 2.00 pm to 4.30 pm

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Multiple choice questions

(10)

1. Following disease is Koshthashrita
 - a) Granthi(cyst)
 - b) Ajirna (indigestion)
 - c) Pakshaghat (Paralysis)
 - d) Sandhivata (Osteoarthritis)
2. Pradnyaaparadh is the type of_____.
 - a) Hetu
 - b) Purvarupa
 - c) Rupa
 - d) Upashay
3. Satva Parikshan comes under _____Pariksha
 - a) Trividha
 - b) Ashtavidha
 - c) Navavidha
 - d) Dashavidha
4. Muhu Baddha Muhu Drava mala Pravrutti (Occasionally Hard, Occasionally loose motion) is the specific sign of _____Vyadhi
 - a) Ajirna
 - b) Grahani
 - c) Atisar
 - d) Prameha
5. Kaas Vyadhi comes under _____Strotas
 - a) Pranavaha
 - b) Raktavaha
 - c) Annavaha
 - d) Mamsavaha
6. _____comes under Shatkriyakal
 - a) Parinam
 - b) Viprakashtha
 - c) Vyakti
 - d) Vikalp
7. Feature of Saam Mala is stool_____in water
 - a) Floats
 - b) Sink
 - c) Sometimes both a& b
 - d) None of above
8. Nidanpanchak are _____in number
 - a) 4
 - b) 5
 - c) 6
 - d) 7
9. Vidagdhajirna is caused due to_____
 - a) Vata
 - b) Pitta
 - c) Kapha
 - d) Rakta

10. Bahupitta & Ruddhapatha are types of _____

- a) Pandu b) Amlapitta
c) Kamala d) Ajirna

Q. 2. Write the answers in short (Any Four) (20)

- 1) Rogamarga
- 2) Ashtavidha Pariksha
- 3) Aam
- 4) Types of Arsha Vyadhi
- 5) Explain Medovaha strotas in detail & Hetu of Sthaulya Vyadhi in brief
- 6) Vaya Parikshan

Q. 3. Write the answers in brief (any two) (30)

- 1) Explain Shatkriyakal according to Acharya Sushrut in detail with its clinical importance
- 2) Explain Annavaha Strotas in detail. Explain in brief Aaharaj, Viharaj Hetu & Samprapti of Grahani Vyadhi
- 3) What is Nidanpanchak. Explain Hetu in detail with its importance in yoga

मराठी रूपांतर

सूचना :

१. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्र.१. योग्य पर्याय निवडा. (१०)

१. ----- हा व्याधी कोष्ठाश्रित आहे.
अ) ग्रंथी (गाठी)
क) पक्षाघात (पॅरालिसिस)
- ब) अजीर्ण (अपचन)
ड) संधिवात (ऑस्टीओ आर्थरायटिस)
२. प्रज्ञापराध हा ----- चा प्रकार आहे.
अ) हेतु
क) रूप
- ब) पूर्वरूप
ड) उपशय
३. सत्व परीक्षण हे ----- परीक्षेच्या अंतर्गत आहे.
अ) त्रिविध
क) नवविध
- ब) अष्टविध
ड) दशविध
४. 'मुहुः बद्ध मुहुः द्रव' मलप्रवृत्ती (क्वचित कठीण क्वचित पातळ मलप्रवृत्ती) हे ----- व्याधीचे विशिष्ट लक्षण आहे.
अ) अजीर्ण
क) अतिसार
- ब) ग्रहणी
ड) प्रमेह
५. ----- स्त्रोतसाच्या अंतर्गत कास व्याधी येतो.
अ) प्राणवह
क) अन्नवह
- ब) रक्तवह
ड) मांसवह

६. षड्क्रियाकालच्या अंतर्गत ----- हे येते
अ) परिणाम ब) विप्रकृष्ट
क) व्यक्ति ड) विकल्प
७. मल पाण्यात ----- हे साम मलाचे लक्षण आहे.
अ) तरंगतो ब) बुडतो
क) क्वचित दोन्ही अ व ब ड) यापैकी नाही
८. एकुण निदापंचक हे ----- आहेत.
अ) ४ ब) ५
क) ६ ड) ७
९. विदग्धाजीर्ण हे ----- दोषाच्या प्राधान्याने होते.
अ) वात ब) पित्त
क) कफ ड) रक्त
१०. बहुपित्त व रूद्धपथ हे ----- चे प्रकार आहेत.
अ) पांडु ब) अम्लपित्त
क) कामला ड) अजीर्ण

प्र.२. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

(२०)

- १) रोगमार्ग
- २) अष्टविध परीक्षा
- ३) आम
- ४) अर्श व्याधीचे प्रकार
- ५) मेदोवह स्रोतस स्पष्ट करा तसेच स्थौल्य व्याधीचे हेतु विस्तृत वर्णन करा.
- ६) वय परीक्षण

प्र.३. खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

(३०)

- १) सुश्रुताचार्यानुसार षड्क्रियाकालचे विस्तृत वर्णन करून त्याचे योगचिकित्सेतील महत्त्व सांगा.
- २) अन्नवह स्रोतस स्पष्ट करा तसेच ग्रहणी व्याधीचे आहारज, विहारज हेतु व संप्राप्तीचे विस्तृत वर्णन करा.
- ३) निदानपंचक कोणते? 'हेतु' चे सविस्तर वर्णन करून त्याचे योग चिकित्सेतील महत्त्व स्पष्ट करा.